

Utbildningsutskottets betänkande 2019/20:UbU25

Lag om tillfällig stängning av verksamheter på skolområdet vid extraordinära händelser i fredstid

Sammanfattning

Med stöd av sin initiativrätt i 9 kap. 16 § riksdagsordningen föreslår utbildningsutskottet att riksdagen antar utskottets förslag till lag om tillfällig stängning av verksamheter på skolområdet vid extraordinära händelser i fredstid.

Förslaget innebär att en skolhuvudman vid extraordinära händelser i fredstid i vissa fall får besluta att tillfälligt stänga en förskoleenhet, ett fritidshem eller annan pedagogisk verksamhet enligt skollagen. Huvudmannen ska dock erbjuda förskola och fritidshem för barn och elever som har behov av särskilt stöd eller har vårdnadshavare som deltar i samhällsviktig verksamhet. Med stöd av lagen får regeringen vid extraordinära händelser i fredstid tillfälligt stänga förskoleenheter, skolenheter, fritidshem eller andra verksamheter enligt skollagen. Även i detta fall ska huvudmannen erbjuda förskola och fritidshem för barn och elever som har behov av särskilt stöd eller har vårdnadshavare som deltar i samhällsviktig verksamhet. Lagförslaget föreslås träda i kraft den 21 mars 2020.

Utskottet föreslår att ärendet ska avgöras i kammaren trots att det har varit tillgängligt kortare tid än två vardagar före den dag då det behandlas.

Behandlade förslag

Utskottet lägger på eget initiativ fram lagförslaget.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning.....	4
Utskottets överväganden.....	5
Lag om tillfällig stängning av verksamheter på skolområdet vid extraordinära händelser i fredstid	5
Författningskommentar	12
<i>Bilaga</i>	
Utskottets lagförslag	18

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Lag om tillfällig stängning av verksamheter på skolområdet vid extraordinära händelser i fredstid

Riksdagen antar utskottets förslag i bilagan till lag om tillfällig stängning av verksamheter på skolområdet vid extraordinära händelser i fredstid.

Utskottet föreslår att ärendet avgörs trots att det har varit tillgängligt kortare tid än två vardagar före den dag då det behandlas.

Stockholm den 18 mars 2020

På utbildningsutskottets vägnar

Gunilla Svantorp

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Gunilla Svantorp (S), Roger Haddad (L), Kristina Axén Olin (M), Pia Nilsson (S), Patrick Reslow (SD), Caroline Helmersson Olsson (S), Fredrik Christensson (C), Daniel Riazat (V), Robert Stenkvist (SD), Gudrun Brunegård (KD), Michael Rubbestad (SD), Maria Nilsson (L), Roza Güclü Hedin (S), Malin Larsson (S), Mats Berglund (MP), Lotta Finstorp (M) och Arin Karapet (M).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta ärende lägger utskottet med stöd av sin initiativrätt i 9 kap. 16 § riksdagsordningen fram ett förslag till lag om tillfällig stängning av verksamheter på skolområdet vid extraordinära händelser i fredstid. Lagförslaget finns i bilagan.

Vid utskottets sammanträde den 17 mars 2020 informerade statsrådet Anna Ekström om behovet av lagstiftning på området och varför det är angeläget att en lagstiftning kan träda i kraft snarast möjligt.

Utskottet har inte inhämtat Lagrådets yttrande över lagförslaget eftersom Lagrådets granskning skulle fördröja lagstiftningsfrågans behandling så att avsevärt men uppkommer (8 kap. 21 § regeringsformen). Statsrådet Anna Ekström underströk vid utskottets sammanträde att utvecklingen av smittspridningen nu inte går att förutse. Den extraordinära situationen gör att ett regelverk behöver komma på plats snarast för att kunna dämpa smittspridningen vid ett akut läge. Ett omedelbart behov av stängning av skolverksamheter skulle kunna uppstå i närtid. Skolhuvudmännen måste ges möjlighet att stänga verksamheterna och samtidigt trygga omsorgen om bl.a. barn som har föräldrar som deltar i samhällsviktiga verksamheter. För att skolverksamheterna ska ges möjligheter till vissa förberedelser behöver lagen träda i kraft den 21 mars 2020 inför ett eventuellt behov av stängning av verksamhet redan den 23 mars 2020.

Utskottets överväganden

Lag om tillfällig stängning av verksamheter på skolområdet vid extraordinära händelser i fredstid

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar utskottets förslag i bilagan till lag om tillfällig stängning av verksamheter på skolområdet vid extraordinära händelser i fredstid.

Inledning

Sverige och omvärlden befinner sig i en mycket svår situation och vi måste planera för extraordinära åtgärder. Covid-19 är en mycket allvarlig sjukdom som i de svåraste fallen har en dödlig utgång. Virusets spridning är mycket snabbt, och Världshälsoorganisationen WHO deklarerade den 11 mars 2020 att covid-19 är en pandemi. Sjukdomen finns nu eller kommer snart att finnas i alla världsdelarna och kommer sannolikt att drabba alla världens länder. Man vet i dagsläget inte hur många som är smittade eller hur stor spridning man kan förvänta sig framöver. WHO understryker vikten av att alla världens länder nu förbereder sig för sjukdomen. Alla måste så långt det är möjligt göra vad de kan för att minska spridningstakten i syfte att ge sjukvården mer tid att behandla de patienter som behöver vård och värna de grupper i befolkningen som riskerar att få särskilt allvarliga följder av sjukdomen. Denna extraordinära situation har visat att huvudmän med kort varsel tillfälligt kan behöva stänga sina verksamheter på skolområdet. Det är svårt att förutse när läget förändras och det uppstår behov av åtgärder som går längre än de som regeringen och huvudmännen redan har vidtagit. Det är därför viktigt att det finns ett regelverk som ger regeringen och huvudmän förutsättningar att skyndsamt fatta nödvändiga beslut så fort ett behov uppstår.

Vidtagna åtgärder

I skollagen (2010:800) finns det ett bemyndigande för regeringen att vid extraordinära händelser i fredstid som har betydande inverkan på möjligheterna att under viss tid erbjuda utbildning eller annan verksamhet enligt skollagen, meddela de föreskrifter som behövs för att tillförsäkra barn och elever den utbildning och annan verksamhet de har rätt till enligt lagen. I sådana föreskrifter får undantag göras från bestämmelser om utbildningens utformning, omfattning och förläggning. Föreskrifterna ska vara tidsbegränsade (29 kap. 29 §). I förarbetena till bestämmelsen anges att syftet med sådana föreskrifter ska vara att göra det möjligt för barnen eller eleverna

att få del av den utbildning eller den verksamhet som skollagen tillförsäkrar dem, men att det svåriligen låter sig göras att förutse exakt vilka bestämmelser som det kan bli aktuellt att göra undantag från (prop. 2009/10:165 s. 608).

Med stöd av detta bemyndigande beslutade regeringen den 13 mars 2020 om förordningen (2020:115) om utbildning i vissa skolformer i skolväsendet vid spridning av viss smitta. Bestämmelserna i förordningen får tillämpas för att elever i förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska kunna tillförsäkras sin rätt till utbildning enligt skollagen, om

1. en huvudman har bedömt att en så stor andel av personalen vid en skolenhet är frånvarande med anledning av det nya coronaviruset att det under viss tid inte går eller har gått att bedriva verksamheten och huvudmannen därför håller eller har hållit skolenheten stängd,
2. en huvudman efter samråd med smittskyddsläkare håller eller har hållit en skolenhet stängd som en åtgärd för att motverka spridning av det nya coronaviruset,
3. en skolenhet ligger i ett område som Folkhälsomyndigheten har beslutat ska vara avspärrat enligt smittskyddslagen (2004:168), eller
4. en huvudman, med anledning av en rekommendation från Folkhälsomyndigheten som berör skolområdet, håller eller har hållit en eller flera skolenheter stängda.

Förordningen blir således bara tillämplig om en huvudman själv har bestämt att stänga en skolenhet under de förutsättningar som anges ovan. Bestämmelserna i förordningen ger huvudmännen flexibilitet att ge undervisning på annat sätt eller vid annan tid än vad som föreskrivs i skollagen. Bland annat kan undervisning ges i form av fjärr- eller distansundervisning eller också kan vårterminen, efter en tillfällig stängning, förlängas. Den närmare innebörden av förordningen kommenteras i förordningsmotiv (Fm 2020:1). Där framgår bl.a. att med att en skolenhet är stängd avses att skollokaler är stängda för eleverna, dvs. eleverna får inte någon undervisning där. Däremot kan eleverna t.ex. ges fjärr- eller distansundervisning. Med stängd kan också avses att någon utbildning tillfälligt inte alls bedrivs. Om utbildning inom en skolform tillfälligt inte alls bedrivs kan det leda till att utbildningen, när den startar igen, kommer att förläggas inte bara måndag–fredag utan också på t.ex. lördagar och/eller att t.ex. vårterminen förlängs.

Information från statsrådet Anna Ekström

Vid utskottets sammanträde den 17 mars 2020 informerade statsrådet Anna Ekström om behovet av lagstiftning på området och varför det är angeläget att en lagstiftning kan träda i kraft snarast möjligt. Statsrådet hänvisade till Folkhälsomyndighetens information om att det nya coronaviruset nu har nått allmän spridning i samhället och att det är av stor vikt att kunna agera

skyndsamt för att dämpa smittspridningen, särskilt för att värna vissa yrkesgrupper, äldre och personer med underliggande sjukdomar.

Statsrådet underströk att utvecklingen av smittspridningen nu inte går att förutse. Den extraordinära situationen gör att ett regelverk behöver komma på plats snarast för att kunna dämpa smittspridningen vid ett akut läge. Ett omedelbart behov av stängning av skolverksamheter skulle kunna uppstå i närtid. Skolhuvudmännen måste ges möjlighet att stänga verksamheterna och samtidigt trygga omsorgen om bl.a. barn som har föräldrar som deltar i samhällsviktiga verksamheter. För att skolverksamheterna ska ges möjligheter till vissa förberedelser behöver lagen träda i kraft den 21 mars 2020 inför ett eventuellt behov av stängning av verksamhet redan den 23 mars 2020.

Utskottets ställningstagande

Behovet av lagstiftning och lagstiftningens närmare utformning

Den beslutade förordningen omfattar inte förskola, fritidshem eller annan pedagogisk omsorg

Bestämmelserna i förordningen om utbildning i vissa skolformer i skolväsendet vid spridning av viss smitta omfattar inte förskola, fritidshem eller annan pedagogisk verksamhet. Eftersom det inom dessa verksamheter inte bara bedrivs utbildning utan det också finns ett omsorgsbehov förutsätter sådan verksamhet att barnen befinner sig i de lokaler som är avsedda för sådan verksamhet. Sådan verksamhet kan alltså t.ex. inte bedrivas med hjälp av fjärr- eller distansundervisning. Det ligger inte inom ramen för bemyndigandet i 29 kap. 29 § skollagen att meddela föreskrifter om nedstängning av sådan verksamhet eftersom en nedstängning inte innebär att barnen tillförsäkras sin rätt till utbildning.

Huvudmän för förskola, fritidshem och viss annan pedagogisk verksamhet bör vid extraordinära händelser i fredstid tillåtas att stänga verksamhet

Vid extraordinära händelser i fredstid ska en huvudman få besluta att en förskoleenhet, fritidshem eller annan pedagogisk verksamhet enligt skollagen ska stängas tillfälligt

1. om huvudmannen bedömer att en så stor andel av personalen vid verksamheten är frånvarande med anledning av en samhällsfarlig sjukdom att det under viss tid inte går att bedriva verksamheten,
2. efter samråd med smittskyddsläkare som en åtgärd för att motverka spridning av en sådan sjukdom,
3. om verksamheten bedrivs i ett område som Folkhälsomyndigheten har beslutat ska vara avspärrat enligt smittskyddslagen, eller
4. med anledning av en rekommendation från Folkhälsomyndigheten som berör skolområdet.

Huvudmannen ska dock, trots ett beslut om stängning, enligt föreskrifter som regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar, erbjuda

1. förskola för barn som på grund av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver sådant särskilt stöd i sin utveckling som endast kan erbjudas i förskola,
2. fritidshem för elever som på grund av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver sådant särskilt stöd i sin utveckling som endast kan erbjudas i fritidshem, eller
3. förskola, fritidshem eller annan pedagogisk verksamhet enligt 25 kap. skollagen för barn eller elever som har en vårdnadshavare som deltar i samhällsviktig verksamhet.

Sådana föreskrifter får innebära lättnader för huvudmannen i förhållande till kraven på utbildningen i skollagen.

Huvudmän för förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet enligt 25 kap. skollagen behöver ges möjlighet att stänga verksamhet under samma förutsättningar som huvudmän för t.ex. grundskola enligt förordningen om utbildning i vissa skolformer i skolväsendet vid spridning av viss smitta. Förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet spelar en viktig roll för barn och elevers utveckling och för möjligheten till omsorg när vårdnadshavarna arbetar eller studerar. En huvudman bör därför endast ges möjlighet att stänga verksamheten

1. om huvudmannen bedömer att en så stor andel av personalen vid verksamheten är frånvarande med anledning av en samhällsfarlig sjukdom att det under viss tid inte går att bedriva verksamheten,
2. efter samråd med smittskyddsläkare som en åtgärd för att motverka spridning av en sådan sjukdom,
3. om verksamheten bedrivs i ett område som Folkhälsomyndigheten har beslutat ska vara avspärrat enligt smittskyddslagen (2004:168), eller
4. med anledning av en rekommendation från Folkhälsomyndigheten som berör skolområdet.

Vid extraordinära händelser i fredstid är det av särskilt stor betydelse att samhällsviktig verksamhet kan upprätthållas. Om det uppstår en situation där förskolor och fritidshem tvingas stänga är det mycket viktigt att detta inte inverkar på landets möjlighet att bedriva t.ex. hälso- och sjukvård, skydd och säkerhet eller omsorg. Huvudmän för förskola, fritidshem eller annan pedagogisk verksamhet kan därför inte stänga sin verksamhet helt. Barn till föräldrar som deltar i samhällsviktig verksamhet bör därför ha fortsatt rätt till barnomsorg i den omfattning som krävs för att viktiga samhällsfunktioner ska upprätthållas. Vidare behöver barn och elever som på grund av fysiska, psykiska eller andra skäl har eget behov av omsorg även vid extraordinära händelser i fredstid få sådan omsorg. Det är lämpligt att regeringen får ett bemyndigande att meddela sådana föreskrifter. För att inte orimliga krav ska ställas på huvudmannen i en sådan situation bör dock sådana föreskrifter få

innebära lättnader för huvudmannen i förhållande till kraven på utbildningen i skollagen.

Regeringen behöver ha möjlighet att ta ansvar i extraordinära situationer

Vid extraordinära händelser i fredstid ska regeringen få meddela föreskrifter om att förskoleenheter, skolenheter, fritidshem eller andra verksamheter enligt skollagen ska stängas tillfälligt på nationell, regional eller kommunal nivå.

I samband därmed ska regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer få meddela föreskrifter som innebär att en huvudman, trots sådana föreskrifter om stängning, ska erbjuda

1. förskola för barn som på grund av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver sådant särskilt stöd i sin utveckling som endast kan erbjudas i förskola,
2. fritidshem för elever som på grund av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver sådant särskilt stöd i sin utveckling som endast kan erbjudas i fritidshem, eller
3. förskola, fritidshem eller annan pedagogisk verksamhet enligt 25 kap. skollagen för barn eller elever som har en vårdnadshavare som deltar i samhällsviktig verksamhet.

Sådana föreskrifter får innebära lättnader för huvudmannen i förhållande till kraven på utbildningen i skollagen.

Det kan med anledning av t.ex. en samhällsfarlig sjukdom finnas behov av att stänga en förskoleenhet, skolenhet, fritidshem eller annan verksamhet enligt skollagen i syfte att minska smittspridningstakten i samhället så att sjukvården ges mer tid att behandla de patienter som behöver vård. Ett sådant beslut kan behöva fattas med kort varsel. Regeringen bör därför bemyndigas att vid extraordinära händelser i fredstid, som t.ex. vid spridningen av en samhällsfarlig sjukdom, meddela föreskrifter om stängning av verksamhet på skolområdet. Åtgärderna bör inte vara mer långtgående än nödvändigt. Regeringen bör därför få meddela sådana föreskrifter nationellt eller begränsa dem till att avse regional eller kommunal nivå. Även i ett sådant fall måste regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kunna meddela föreskrifter om att det ska finnas omsorg för barn till föräldrar som deltar i samhällsviktig verksamhet och för barn och elever som på grund av fysiska, psykiska eller andra skäl har eget behov av sådan omsorg.

Vad som avses med samhällsviktig verksamhet bör preciseras i föreskrifter av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

En ny lag

Som framgår ovan behöver bemyndigandet i 29 kap. 29 § skollagen kompletteras. Eftersom de nu aktuella bestämmelserna inte främst syftar till att tillförsäkra barn utbildning utan handlar om att möjliggöra stängning av verksamheter av extraordinära skäl bör bestämmelserna placeras i en ny lag. Lagen bör benämnas lag om tillfällig stängning av verksamheter på

skolområdet vid extraordinära händelser i fredstid. Med verksamheter på skolområdet avses utbildningar och andra verksamheter enligt skollagen.

Lagen bör inte vara tidsbegränsad utan bör kunna tillämpas även vid framtida krissituationer. När den nuvarande krisen har avtagit kommer det, med hänsyn till den snabba processen vid lagens framtagande, utifrån erfarenheterna av hanteringen av den nuvarande pandemin behöva utvärderas om det bör göras ändringar i lagen inför en eventuell framtida kris.

Utskottet föreslår att riksdagen antar lagförslaget i bilagan.

Ikraftträdandet

Med anledning av den snabba spridningen av det virus som orsakar covid-19 bör det snarast säkerställas att adekvata åtgärder kan vidtas för att sakta ned och minska smittspridningen. Såväl huvudmännen som regeringen bör därför skyndsamt ges de föreslagna befogenheterna att fatta beslut respektive meddela föreskrifter. Som framgått ovan bör vad som avses med samhällsviktig verksamhet preciseras i föreskrifter som meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. Först när regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer, med stöd av det föreslagna bemyndigandet, har meddelat sådana föreskrifter vet huvudmännen vad de ska förhålla sig till när det gäller deras skyldighet att erbjuda omsorg för barn till föräldrar som deltar i samhällsviktiga verksamheter och för barn som har eget behov av sådan omsorg. Det är därför viktigt att den föreslagna lagen träder i kraft så snart som möjligt och det föreslås därför att lagen ska träda i kraft den 21 mars 2020.

Lagrådet

Av 8 kap. 21 § regeringsformen framgår att lagar av vissa angivna slag ska granskas av Lagrådet före riksdagens beslut. Yttrande från Lagrådet inhämtas av regeringen eller, enligt vad som närmare anges i riksdagsordningen, av ett utskott. Yttrande från Lagrådet behöver inte begäras in om Lagrådets granskning skulle sakna betydelse på grund av frågans beskaffenhet eller om förslaget är så brådskande att den fördröjning som granskningen skulle medföra skulle vara till avsevärt men. Att Lagrådet inte har hörts utgör inte något hinder mot en lags tillämpning. Konstitutionsutskottet har i flera granskningsärenden påtalat vikten av att regeringen tydligt motiverar sitt ställningstagande att inte inhämta yttrande från Lagrådet, se bl.a. bet. 2013/14:KU10 s. 105.

Ett utskotts skyldighet att inhämta yttrande från Lagrådet regleras i 10 kap. 5 § riksdagsordningen. I första stycket görs en hänvisning till bestämmelserna i 8 kap. 21 § regeringsformen. I andra stycket anges att om ett utskott inte har inhämtat yttrande från Lagrådet ska utskottet i sitt betänkande redovisa skälen för detta.

Utskottet har inte inhämtat Lagrådets yttrande över lagförslaget eftersom Lagrådets granskning skulle fördröja lagstiftningsfrågans behandling så att

avsevärt men uppkommer. Statsrådet Anna Ekström underströk vid utskottets sammanträde den 17 mars 2020 att utvecklingen av smittspridningen nu inte går att förutse. Den extraordinära situationen gör att ett regelverk behöver komma på plats snarast för att kunna dämpa smittspridningen vid ett akut läge. Ett omedelbart behov av stängning av skolverksamheter skulle kunna uppstå i närtid. Skolhuvudmännen måste ges möjlighet att stänga verksamheterna och samtidigt trygga omsorgen om bl.a. barn som har föräldrar som deltar i samhällsviktiga verksamheter. För att skolverksamheterna ska ges möjligheter till vissa förberedelser behöver lagen träda i kraft den 21 mars 2020 inför ett eventuellt behov av stängning av verksamhet redan den 23 mars 2020.

Författningskommentar

Inledande bestämmelse

1 § I denna lag finns bestämmelser om tillfällig stängning av verksamheter på skolområdet vid extraordinära händelser i fredstid.

I paragrafen anges att det i lagen finns bestämmelser om tillfällig stängning av verksamheter på skolområdet vid extraordinära händelser i fredstid.

Med verksamheter på skolområdet avses utbildningar och andra verksamheter enligt skollagen (2010:800).

Definition

2 § I lagen avses med att en förskoleenhet, skolenhet, fritidshem eller annan verksamhet enligt skollagen (2010:800) är stängd, att verksamhetens lokaler är stängda för barnen eller eleverna, men att undervisning bedrivs där eleven och läraren är åtskilda i rum men inte i tid, eller i både rum och tid, eller att någon verksamhet tillfälligt inte alls bedrivs.

Paragrafen innehåller en definition av att viss verksamhet enligt skollagen är stängd.

Enligt paragrafen avses med att en förskoleenhet, skolenhet, fritidshem eller annan verksamhet enligt skollagen är stängd att verksamhetens lokaler är stängda för barnen eller eleverna. Med förskoleenhet avses enligt 1 kap. 3 § skollagen av huvudman för förskola organiserad enhet som omfattar verksamhet i en eller flera förskolebyggnader som ligger nära varandra och till enheten knuten verksamhet som inte bedrivs i någon förskolebyggnad. Med skolenhet avses enligt samma paragraf av huvudman för annan skolform än förskola organiserad enhet som omfattar verksamhet i en eller flera skolbyggnader som ligger nära varandra och till enheten knuten verksamhet som inte bedrivs i någon skolbyggnad. Skolväsendet omfattar skolformerna förskola, förskoleklass, grundskola, grundsärskola, specialskola, sameskola, gymnasieskola, gymnasiesärskola, kommunal vuxenutbildning och särskild utbildning för vuxna. I skolväsendet ingår också fritidshem som kompletterar utbildningen i förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan och vissa särskilda utbildningsformer (1 kap. 1 § skollagen). I 24 kap. skollagen finns bestämmelser om vissa särskilda utbildningsformer och i 25 kap. samma lag finns bestämmelser om annan pedagogisk verksamhet.

Trots att verksamhetens lokaler är stängda får dock undervisning bedrivas där eleven och läraren är åtskilda i rum men inte i tid eller i både rum och tid, dvs. i form av fjärr- eller distansundervisning. Det kan dock också vara fråga om att någon verksamhet tillfälligt inte alls bedrivs.

Tillfällig stängning

3 § Vid extraordinära händelser i fredstid får regeringen meddela föreskrifter om att förskoleenheter, skolenheter, fritidshem eller andra verksamheter enligt skollagen (2010:800) ska stängas tillfälligt på nationell, regional eller kommunal nivå.

I samband därmed får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela föreskrifter som innebär att en huvudman, trots sådana föreskrifter som avses i första stycket, ska erbjuda

1. förskola för barn som på grund av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver sådant särskilt stöd i sin utveckling som endast kan erbjudas i förskola,

2. fritidshem för elever som på grund av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver sådant särskilt stöd i sin utveckling som endast kan erbjudas i fritidshem, eller

3. förskola, fritidshem eller annan pedagogisk verksamhet enligt 25 kap. skollagen för barn eller elever som har en vårdnadshavare som deltar i samhällsviktig verksamhet.

Föreskrifter som avses i andra stycket får innebära lättnader för huvudmannen i förhållande till kraven på utbildningen i skollagen.

I paragrafen finns ett bemyndigande för regeringen att vid extraordinära händelser i fredstid meddela föreskrifter om att förskoleenheter, skolenheter, fritidshem eller andra verksamheter enligt skollagen ska stängas tillfälligt på nationell, regional eller kommunal nivå.

Bemyndigandet i *första stycket* tar sikte på sådana mycket allvarliga situationer när undervisning och annan verksamhet måste ställas in för viss tid, t.ex. för att förhindra smittspridning eller för att en betydande del av personalen insjuknat vid en epidemi. När det gäller skollagens definitioner av förskoleenhet, skolenhet och skolväsendet samt vilka verksamheter som omfattas av skollagen, se kommentaren till 2 §. Bemyndigandet omfattar inte insatser i form av korttidstillsyn för skolungdom över 12 år utanför det egna hemmet i anslutning till skoldagen samt under lov enligt 9 § 7 lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.

Regeringen får enligt bestämmelsen meddela föreskrifter om att verksamheter som omfattas av skollagen ska stängas tillfälligt. Detta innebär att de föreskrifter som meddelas med stöd av bemyndigandet ska vara tidsbegränsade.

Enligt *andra stycket* får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer i samband med att regeringen meddelar föreskrifter om tillfällig stängning meddela föreskrifter som innebär att en huvudman, trots föreskrifterna om tillfällig stängning, ska erbjuda förskola för barn som på grund av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver sådant särskilt stöd i sin utveckling som endast kan erbjudas i förskola (*första punkten*), erbjuda fritidshem för elever som på grund av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver sådant särskilt stöd i sin utveckling som endast kan erbjudas i

fritidshem (*andra punkten*) eller erbjuda förskola, fritidshem eller annan pedagogisk verksamhet enligt 25 kap. skollagen för barn eller elever som har en vårdnadshavare som deltar i samhällsviktig verksamhet (*tredje punkten*). Med ”fysiska, psykiska eller andra skäl” avses t.ex. funktionsnedsättningar av olika svårighetsgrad eller barnens eller elevernas sociala situation. Pedagogisk verksamhet enligt 25 kap. skollagen är t.ex. pedagogisk omsorg som erbjuds i stället för förskola eller fritidshem, öppen fritidsverksamhet och omsorg för barn under tid då förskola eller fritidshem inte erbjuds i den omfattning det behövs med hänsyn till föräldrars förvärvsarbete och familjens situation i övrigt, bl.a. s.k. nattis. Vad som avses med samhällsviktig verksamhet får definieras i föreskrifter som meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. Med ”deltar” i samhällsviktig verksamhet avses i det här sammanhanget att personen i fråga antingen arbetar inom verksamheten eller är skyldig att delta i den, t.ex. totalförsvarspliktiga. Enligt 23 kap. 2 § skollagen får uppgifter inom bl.a. förskolan, fritidshemmet och sådan pedagogisk verksamhet som avses i 25 kap. samma lag överlämnas på entreprenad till en enskild fysisk eller juridisk person. Regeringen har möjlighet att med stöd av bemyndigandet i stycket meddela föreskrifter om att huvudmännen får utökade möjligheter att överlämna sådana uppgifter som avses i stycket på entreprenad.

Sådana föreskrifter som avses i andra stycket får enligt *tredje stycket* innebära lättnader för huvudmännen i förhållande till kraven på utbildningen i skollagen.

4 § Vid extraordinära händelser i fredstid får en huvudman besluta att en förskoleenhet, fritidshem eller annan pedagogisk verksamhet enligt skollagen (2010:800) ska stängas tillfälligt

1. om huvudmännen bedömer att en så stor andel av personalen vid verksamheten är frånvarande med anledning av en sådan samhällsfarlig sjukdom som finns angiven i bilaga 2 till smittskyddslagen (2004:168) eller i förordning som meddelats med stöd av 9 kap. 2 § samma lag att det under viss tid inte går att bedriva verksamheten,

2. efter samråd med smittskyddsläkare som en åtgärd för att motverka spridning av en sådan sjukdom,

3. om verksamheten bedrivs i ett område som Folkhälsomyndigheten har beslutat ska vara avspärrat enligt smittskyddslagen, eller

4. med anledning av en rekommendation från Folkhälsomyndigheten som berör skolområdet.

Huvudmännen ska dock, trots ett beslut enligt första stycket, enligt föreskrifter som regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela, erbjuda

1. förskola för barn som på grund av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver sådant särskilt stöd i sin utveckling som endast kan erbjudas i förskola,

2. fritidshem för elever som på grund av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver sådant särskilt stöd i sin utveckling som endast kan erbjudas i fritidshem, eller

3. förskola, fritidshem eller annan pedagogisk verksamhet enligt 25 kap. skollagen för barn eller elever som har en vårdnadshavare som deltar i samhällsviktig verksamhet.

Föreskrifter som avses i andra stycket får innebära lättnader för huvudmannen i förhållande till kraven på utbildningen i skollagen.

Paragrafen innehåller bestämmelser om att en skolhuvudman vid extraordinära händelser i fredstid i vissa fall får besluta att viss verksamhet enligt skollagen ska stängas tillfälligt.

I *första stycket* anges att en huvudman vid extraordinära händelser i fredstid får besluta att en förskoleenhet, ett fritidshem eller en annan pedagogisk verksamhet enligt skollagen ska stängas tillfälligt. Kommuner och enskilda som har godkänts som huvudmän kan enligt 2 kap. 2 och 5 §§ skollagen vara huvudmän för förskola och fritidshem. Vidare kan staten vara huvudman för fritidshem vid en skolenhet med specialskola eller sameskola (2 kap. 4 § skollagen). När det gäller vad som avses med förskoleenhet, se kommentaren till 2 §. När det gäller vad som avses med annan pedagogisk verksamhet, se kommentaren till 3 §.

En huvudman kan inte med stöd av stycket besluta om upphörande av insatser i form av korttidstillsyn för skolgång över 12 år utanför det egna hemmet i anslutning till skoldagen samt under lov enligt 9 § 7 lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade.

Regeringen får enligt bestämmelsen meddela föreskrifter om att verksamheter som omfattas av skollagen ska stängas tillfälligt. Detta innebär att de föreskrifter som meddelas med stöd av bemyndigandet ska vara tidsbegränsade.

Av *första punkten* framgår att huvudmannen får besluta om stängning om huvudmannen bedömer att en så stor andel av personalen vid förskoleenheten, fritidshemmet eller den andra pedagogiska verksamheten är frånvarande med anledning av en sådan samhällsfarlig sjukdom som finns angiven i bilaga 2 till smittskyddslagen eller i förordning som meddelats med stöd av 9 kap. 2 § samma lag att det under viss tid inte går att bedriva verksamheten. Med samhällsfarlig sjukdom avses enligt 1 kap. 3 § smittskyddslagen en allmänfarlig sjukdom som kan få en spridning i samhället som innebär en allvarlig störning eller överhängande risk för en allvarlig störning i viktiga samhällsfunktioner och som kräver extraordinära smittskyddsåtgärder (tredje stycket). Med allmänfarlig sjukdom avses enligt samma paragraf en smittsam sjukdom som kan vara livshotande, innebära långvarig sjukdom eller svårt lidande eller medföra andra allvarliga konsekvenser och där det finns möjlighet att förebygga smittspridning genom åtgärder som riktas till den smittade (andra stycket). De allmänfarliga sjukdomarna anges i bilaga 1 till smittskyddslagen och de samhällsfarliga sjukdomarna anges i bilaga 2 till

samma lag. Enligt 9 kap. 2 § smittskyddslagen får regeringen, om riksdagens beslut om ändring i bilaga 1 eller bilaga 2 inte kan avvaktas, föreskriva att bestämmelserna om allmänfarliga sjukdomar eller samhällsfarliga sjukdomar ska tillämpas från den tidpunkt som regeringen bestämmer på en viss smittsam sjukdom som förekommer eller inom kort kan förekomma här i landet, om sjukdomen bedöms uppfylla kriterierna i 1 kap. 3 § andra eller tredje stycket smittskyddslagen. En sådan föreskrift får meddelas endast om det vid lagens ikraftträdande inte var känt att sjukdomen uppfyller kriterierna i 1 kap. 3 § andra eller tredje stycket, eller att smittspridning av sjukdomen skulle kunna förekomma i landet. Föreskrifter som meddelas med stöd av 9 kap. 2 § ska snarast underställas riksdagens prövning. Regeringen beslutade den 1 februari 2020 förordningen (2020:20) om att bestämmelserna i smittskyddslagen (2004:168) om allmänfarliga och samhällsfarliga sjukdomar ska tillämpas på infektion med 2019-nCoV. Förordningen trädde i kraft den 2 februari 2020. För närvarande pågår beredning för att inom kort underställa föreskriften riksdagens prövning. Numera benämns sjukdomen covid-19.

Huvudmannen får också enligt *andra punkten* besluta om stängning efter samråd med smittskyddsläkare som en åtgärd för att motverka spridning av en sådan sjukdom som avses i första punkten. Det ska enligt 1 kap. 9 § smittskyddslagen finnas en smittskyddsläkare i varje region.

Av *tredje punkten* framgår att huvudmannen får besluta om stängning om forskoleenheten, fritidshemmet eller den andra pedagogiska verksamheten bedrivs i ett område som Folkhälsomyndigheten har beslutat ska vara avspärrat enligt smittskyddslagen. Om en samhällsfarlig sjukdom har eller misstänks ha fått spridning inom ett avgränsat område utan att smittkällan eller smittspridningen är fullständigt klarlagd, får enligt smittskyddslagen Folkhälsomyndigheten besluta att ett visst område ska vara avspärrat. Ett beslut om avspärning innebär förbud för den som vistas i området att lämna det och förbud för den som befinner sig utanför området att besöka det. Om det kan ske utan risk för spridning av sjukdomen får Folkhälsomyndigheten i det enskilda fallet medge undantag från beslutet om avspärning (3 kap. 10 §).

Enligt *fjärde punkten* får huvudmannen besluta om stängning med anledning av en rekommendation från Folkhälsomyndigheten som berör skolområdet.

Av *andra stycket* framgår att huvudmannen, trots ett beslut enligt första stycket, enligt föreskrifter som regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelas ska erbjuda vissa barn och elever viss verksamhet enligt skollagen.

Huvudmannen ska enligt *första punkten* erbjuda förskola för barn som på grund av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver sådant särskilt stöd i sin utveckling som endast kan erbjudas i förskola. Det kan t.ex. vara fråga om barn med funktionsnedsättning av olika svårighetsgrad. Med ”andra skäl” kan avses t.ex. barnets sociala situation.

I *andra punkten* anges att huvudmannen ska erbjuda fritidshem för elever som på grund av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver sådant särskilt stöd

i sin utveckling som endast kan erbjudas i fritidshem. Det kan t.ex. vara fråga om elever med funktionsnedsättning av olika svårighetsgrad. Med ”andra skäl” kan avses t.ex. elevens sociala situation.

Huvudmannen ska enligt *tredje punkten* erbjuda förskola, fritidshem eller annan pedagogisk verksamhet enligt 25 kap. skollagen för barn eller elever som har en vårdnadshavare som deltar i samhällsviktig verksamhet. Vad som avses med samhällsviktig verksamhet får definieras i föreskrifter som meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. Med ”deltar” i samhällsviktig verksamhet avses i det här sammanhanget att personen i fråga antingen arbetar inom verksamheten eller är skyldig att delta i den, t.ex. totalförsvarspliktiga.

Enligt 23 kap. 2 § skollagen får uppgifter inom bl.a. förskolan, fritidshemmet, och sådan pedagogisk verksamhet som avses i 25 kap. samma lag överlämnas på entreprenad till en enskild fysisk eller juridisk person. Regeringen har möjlighet att med stöd av bemyndigandet i stycket meddela föreskrifter om att huvudmännen får utökade möjligheter att överlämna sådana uppgifter som avses i stycket på entreprenad.

Sådana föreskrifter som avses i andra stycket får enligt *tredje stycket* innebära lättnader för huvudmannen i förhållande till kraven på utbildningen i skollagen.

BILAGA

Utskottets lagförslag

Förslag till lag om tillfällig stängning av verksamheter på skolområdet vid extraordinära händelser i fredstid

Härigenom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelse

1 § I denna lag finns bestämmelser om tillfällig stängning av verksamheter på skolområdet vid extraordinära händelser i fredstid.

Definition

2 § I lagen avses med att en förskoleenhet, skolenhet, fritidshem eller annan verksamhet enligt skollagen (2010:800) är stängd, att verksamhetens lokaler är stängda för barnen eller eleverna, men att undervisning bedrivs där eleven och läraren är åtskilda i rum men inte i tid, eller i både rum och tid, eller att någon verksamhet tillfälligt inte alls bedrivs.

Tillfällig stängning

3 § Vid extraordinära händelser i fredstid får regeringen meddela föreskrifter om att förskoleenheter, skolenheter, fritidshem eller andra verksamheter enligt skollagen (2010:800) ska stängas tillfälligt på nationell, regional eller kommunal nivå.

I samband därmed får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela föreskrifter som innebär att en huvudman, trots sådana föreskrifter som avses i första stycket, ska erbjuda

1. förskola för barn som på grund av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver sådant särskilt stöd i sin utveckling som endast kan erbjudas i förskola,

2. fritidshem för elever som på grund av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver sådant särskilt stöd i sin utveckling som endast kan erbjudas i fritidshem, eller

3. förskola, fritidshem eller annan pedagogisk verksamhet enligt 25 kap. skollagen för barn eller elever som har en vårdnadshavare som deltar i samhällsviktig verksamhet.

Föreskrifter som avses i andra stycket får innebära lättnader för huvudmannen i förhållande till kraven på utbildningen i skollagen.

4 § Vid extraordinära händelser i fredstid får en huvudman besluta att en förskoleenhet, fritidshem eller annan pedagogisk verksamhet enligt skollagen (2010:800) ska stängas tillfälligt

1. om huvudmannen bedömer att en så stor andel av personalen vid verksamheten är frånvarande med anledning av en sådan samhällsfarlig sjukdom som finns angiven i bilaga 2 till smittskyddslagen (2004:168) eller i förordning som meddelats med stöd av 9 kap. 2 § samma lag att det under viss tid inte går att bedriva verksamheten,

2. efter samråd med smittskyddsläkare som en åtgärd för att motverka spridning av en sådan sjukdom,

3. om verksamheten bedrivs i ett område som Folkhälsomyndigheten har beslutat ska vara avspärrat enligt smittskyddslagen, eller

4. med anledning av en rekommendation från Folkhälsomyndigheten som berör skolområdet.

Huvudmannen ska dock, trots ett beslut enligt första stycket, enligt föreskrifter som regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar, erbjuda

1. förskola för barn som på grund av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver sådant särskilt stöd i sin utveckling som endast kan erbjudas i förskola,

2. fritidshem för elever som på grund av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver sådant särskilt stöd i sin utveckling som endast kan erbjudas i fritidshem, eller

3. förskola, fritidshem eller annan pedagogisk verksamhet enligt 25 kap. skollagen för barn eller elever som har en vårdnadshavare som deltar i samhällsviktig verksamhet.

Föreskrifter som avses i andra stycket får innebära lättnader för huvudmannen i förhållande till kraven på utbildningen i skollagen.

Denna lag träder i kraft den 21 mars 2020.